

μαστικοπάθεια γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου κι ἔνας εἰ δωλοὶ ατρισμὸς γιὰ τὴν ὑπερφυσικὴ ἀξία του (Στρατηγάτης—Κωνσταντίνος δ 12ος—κλπ.)

Ἐννοεῖται στὸν εἰδωλολατρισμὸν αὐτὸν συνετέλεσε καὶ ὁ κ. Βενιζέλος ὃγι λίγο ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ 12·13, ἀπὸ ἔλλειψη προορατικότητος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ὃγι τὰ μοναρχικὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ γιατὶ δὲν θ' ἀργῆσῃ καὶ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ περιβάλλοντος νὰ δημιουργηθῇ φεῦμα ἀντιδυναστικό.

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡ. 1920.

Π. ΧΑΛΚΟΣ.

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΕΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΧΑΡΑΣΙΣ

Κατὰ τὸν ἵδιο τρόπο ποὺ πληροφορούμεθα τὰ ρωσικὰ πράγματα, μαθαίνομε σήμερα στὴν Εὐφράτη τὰ ἐλληνικά. Δέν εἴμαστε φῶσι γιὰ νὰ ἔξελέγωμε στὶς λεπτομέρειές τους τις περὶ Ρωσίας πληροφορίες. Εἴμασθε φωμῆοι. Μπροστὰ στὴν ἀσύντατη φιλολογία τοῦ ἀστικοῦ τέπου μποροῦμε νὰ φωνάξωμε μὲ τὴ βαθύτερη ἥρεμία μας : Παραχάραξις !

Τὸ ἐλληνικὸ ζῆτημα, δύος ὅλα πλέον, εἶναι ζῆτημα κοινωνικό. "Η για μᾶς, τούλαχιστον, δὲν ὑπάρχει παρὰ ἡ κοινωνική, στὴν ἡθική της σύσταση, φυσιογνωμία τοῦ ζῆτηματος. Ἀπὸ τὴν παραχάραξη τὴν συστηματικὴν τοῦ ἐλληνικοῦ ζῆτηματος, γιὰ μᾶς μονάχα μιὰ ἀλήθεια πιστοποιεῖται, αὐτὴ τὴ φορά, πολὺ κοντά μας : διτὶ οἱ λαοὶ πρέπει νὰ γνωρισθοῦν μεταξὺ των ἀπὸ ὄλλους δρόμους, ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς δρόμους, ἀπὸ τοὺς δρόπους δὲν θὰ μπορῇ νὰ περάσῃ ἡ παραχάραξις. Οἱ λαοὶ πρέπει νὰ γνωρισθοῦν μεταξὺ των ἀπ' εὐθείας, μὲ τὴ βοήθεια τῶν φυσικῶν ἀντιρροσώπων τους, στὰ γεῖλη καὶ τὰ χέρια τῶν δρούσιν θὰ βλέπῃ κανεὶς ἐκεῖνο ποὺ ζεῖ στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιὰ.

Τὸ ἀστικὸ σύστημα ἔφαρμόζει καὶ στὶς σχέσεις τῶν λαῶν, τὴν ἀνίθιτην μέθοδο τοῦ μεσίτη καὶ τοῦ ἐμπόρου μεταξὺ παραγωγοῦ καὶ καταναλωτοῦ. Ἄλλὰ μόνο μὲ τὴν ἄμεση ἑπαφὴν αὐτὸν τὸν δύο θετικῶν παραγόντων ἡ ζωὴ βρίσκει τὴν ἀξία της καὶ μόνο μὲ τὴν ἄμεση, πλέοντα καὶ φωτισμένη γνωριμία τῶν λαῶν, θὰ πάψῃ τὸ κακό καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις νὰ ποτίζῃ μὲ αἷμα θυμάτων τὴ Γῆ.

• * •

"Αν κάνωμε τὴν ὑπόθεση πως σὲ κάποιο μουσεῖο μᾶς παρουσίασαν τὸ φαινόμενον ἀνθρώπουν μὴ διατηροῦντος ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμὸν παρὰ μόνον δύο μάτια γιὰ νὰ διαβάζῃ ἐφημερίδες καὶ πολιτικὰ περιοδικά, μὲ μόνην συνέπεια τὸ σχηματισμὸ κάποιας ἀόριστης ἐντυπώσεως, θὰ μπορέσουμε ἔτσι νὰ δώσωμε τὸ δόμοιόμα τοῦ εὑρωπαίου ἀναγνώστου, καθὼς τουλάχιστον τὸ φαντάζονται ἡ ἐπιζητοῦν νὰ τὸ φιάσουν οἱ γράφοντες τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικά.

Μόγο μὲ τὴν ὑπόθεση τούτη μποροῦμε νὰ ἔξηγήσωμε τὴν τάση τῆς ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ζῆτηματος πολιτικῆς φιλολογίας ἀστικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ ἐννοήσωμε συγχρόνως τὴ μέθοδο τοῦ ἀστικοῦ συστήματος καὶ σὲ ζῆτημα ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἀμέσως.

Σύμφωνα μὲ τὴν μέθοδο τούτη ὁ Βενιζέλος παρουσιάστηκε στὸν εὐρωπαῖο ἀναγνώστη—καθὼς τὸν ὑποθέσαμε ἀνωτέρῳ—ὅς Νυμφίος ἐν τῷ μέσῳ ἔκατον μυριών μωρῶν παιφένειν! Ὁ λαός τῆς Ἑλλάδος ἐξωγραφίσθηκε, σὲ ἀναλογίες κινητήστη, ὃς τερατώδης φυσιογνωμία ἀχαριστίας, ἥλιθιότητος, ἀτιμίας, ἐξαρχεώσεως, δειλίας, τρέλλας, κανιβαλισμοῦ καὶ . . . ὑποκρισίας. Μὲ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἐδόθη ἓνα σύνολον ἀπανθρώπου «έθνικῆς προδοσίας».

Ἄπὸ τὸν ἐλληνικὸν λαὸν τὸ καλύτερο ποὺ μπόρεσε νὰ ἔχειωρίσῃ ἡ ἀστικὴ ἐφημερίδα καὶ τὸ ἀστικὸ περιοδικὸ ἦταν ὁ Βενιζέλος. Αὐτὸς ἦταν ἡ εἰλικρίνεια, ἡ γενναιοψήγια, ὁ ὑφιστιμός, ὁ «τύπος τοῦ ἐλληνος τοῦ παλιοῦ καλοῦ καιροῦ» τὸν διοῖον ἀγνοεῖτε σεῖς κι ἐγὼ ποὺ εἰμεθα ρωμιοί, δηλαδὴ μὲ σα στὴν πραγματικότητα κι ὅχι ἔχω.

“Ἐγω μπροστά μου τὸν ἀξιοθήητον ντοκοψιμέντα : «Οὐτὶ ἔγινε στὶς ἐλληνικὲς ἐκλογὲς ἦταν ἀπέραντη ὁργανωμένη ὑποκρισία». «Μποροῦμε νὰ ὄνομάσωμε τὰ γενόμενα ἔθνικὴ προδοσία». «Μᾶς ἐφάνη παράξενο, οὗτος ἡ ἄλλως ὅτι στὴν κηδεία τοῦ Ἀλεξανδρου εἴδαμε τὸν πολυαγαπημένο τύραννο πίσω ἀπὸ τὸ φέρετρο φρουρούμενον ἀπὸ σῶμα προστικῆς ἀσφαλείας καὶ τριγυρισμένον ἀπὸ πλήθος μυστικῶν πρακτόρων». «Μέχρι τῆς 14 Νοεμβρίου τὰ φύλλα τῆς ἀντιπολιτεύσεως δὲν μποροῦσαν νὰ διαβαστοῦν δημοσίᾳ ἀπὸ κανένα . . .»

Αὐτὰ εἶναι μέρος τῶν ντοκοψιμέντων. Μὲ αὐτοῦ τοῦ εἰδούς τὴν φιλολογία παρουσιάστηκε στὸ εὐρωπαϊκὸ κοινὸ κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ ἐλληνικὸ πρόδηλημα μετά τὶς ἐκλογές. Τὸ συμπέρασμα τῆς φιλολογίας αὐτῆς : ὁ λαός τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὑπεύθυνος. “Ἄν επιστρέψῃ ὁ Κωνσταντίνος, ὁ λαός εἶναι ὑπεύθυνος. “Ἄν κινδυνεύῃ νὰ πέσῃ ἡ Συνθήκη, ὁ λαός εἶναι ὑπεύθυνος, ἔστω κι ἂν ἦναι τρελλός.

Γιατί ;

Πότε δὲ λαός ἔδιωξε τὸν Κωνσταντίνον ὥστε σύμερα νὰ χαρακτηρίζεται ὡς προδότης γιατὶ τὸν ξαναφέρουει ; Πότε δὲ λαός ἐξήτησε τὸν πόλεμο καὶ τὰ «ώφελήματα» τοῦ πολέμου, ὥστε νὰ θεωρήται προδότης σύμερα γιὰ τὴν ἀδιαφορία του ; Μόνον δὲν διδοῖς λαός διώξῃ τὸν βασιλέα του, τότε μόνον ξέρομε πώς δὲν θὰ ξαναγρίσῃ, διποτὲ δὲν θὰ ξαναγρίσῃ ὁ Βενιζέλος, διδοῖς δὲν πρέπει.

Αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια δριστικότερα, γιὰ τὴν περίπτωσή μας, ἀπὸ τὸ 1914 ὧς τώρα, δὲ λαός τῆς Ἑλλάδος εἶχε σκλαβισθῆ. Στὶς πράξεις του καμμιά δική του πρωτοβουλία, καμμιά δική του ἀνεξαρτησία. Ὁ λαός ενρέθηκε δεμένος. Πρότια μὲ αὐτὸν τὸ γεγονός τοῦ πολέμου. “Υστεραὶ μὲ τοὺς διαφόρους πολεμικοὺς παράγοντας. Ὁ λαός τῆς Ἑλλάδος εὐρέθηκε πουλημένος ἐν ἀγνοίᾳ του. Ὁ Βενιζέλος ἐπούλησε τὴν Ἑλλάδα ; ”Οὐχ. Ὁ Βενιζέλος παρεχώρησε τὸν ἕαυτὸν του, τὸ ὄνομα τοῦ μαγαζιοῦ μὲ τὸν ἀέρα τῆς πελατείας μαζί. Ἄλλα, στὴν πολιτικὴ αὐτὴ πράξη, δὲν ἦταν πράγματι παραχωρημένος παρὰ μόνον δὲ διδοῖς προσωπικῶς. Χωρὶς νὰ φαντάζεται διτὶ κοροιδεύει τοὺς εὐρωπαίους, προέβη στὴν αὐτοπαραχωρησή του ὑποστηρίζων σύμφωνα μὲ τὸν ἀστικὸ πολιτικὸ ἐγωισμὸ του διτὶ, πίσω του, ἀκολουθεῖ ἔνας λαός—τὸ ἐμπόρευμα καὶ τὸ ἀσφαλές κέρδος—ἄλλα τὸ κέρδος γιὰ αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του.

“Οταν δῆμος ἔφθισε ἡ στιγμὴ κι ὁ λαός ἐρωτήθηκε, τότε, χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ ἀρνητικά, χωρὶς γιὰ δηλώση πώς δὲν ξέρει τίποτε γιὰ τὴν

affaire τοῦ παραχωρημένου, ἐκδικήθηκε τὸν ἀπειπολητὴν τῆς ζένης ζωῆς, τὸν ἐφαρμοστὴν μηχανισμοῦ ἰδανικῶν, ποὺ κι ἀν ἦταν «ἰστορικά» ὅμως δὲν εἶναι σύγχρονα καὶ δὲν εἶναι μελλοντικά, ἀνθρώπινα ἰδανικά.

Ἡ ἐκδίκησις ὅμως δὲν ἀπαλλάσσει τὸ λαὸ τῶν συνεπειῶν τοῦ συμβολαίου. Πρότη συνέπεια εἶναι ὅτι δὲν ζητεῖται ἡ τιμωρία τοῦ ἀπατήσαντος καὶ μὲν τὰ φαῦλα μέσα ἐκβιάσαντος τὸν κόρῳ στὴν προσωπικὴ πολιτική του ἐπιχείρηση, ἀλλὰ ἡ τιμωρία τοῦ λαοῦ στὴν περίπτωση ποὺ δὲν θὰ ἔννοοῦσε νὰ τηρήσῃ τοὺς ὄρους συμβολαίου, ποὺ ἔγινε, μολαταῦτα, χωρὶς αὐτὸς ὁ λαός νὰ μπορῇ νὰ πῇ : ὅχι, αὐτὸ δὲν εἶναι πρᾶξις τῆς θέλησής μους.

“Ἀλλη συνέπεια καὶ σκληρότερη εἶναι πὼς ὁ λαός οὐτὸν ἀναγκασθῆ, οὗτος ἡ ἄλλως, συνεζήσοντας—γιὰ σήμερα—τὴν ἴστορια του ὥπος ἀτάνθρωπα, σκοτεινά, ἐγκληματικά τοῦ ἑδόνη στὸ σχολεῖο κι ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο, συνεζήσοντας μιᾶς ζωὴς κάτω ἀπὸ θανάσιμη διμέρη, νῦν ἀναγνωρίσην αὐτὰ τὰ ιστορικὰ ἰδανικὰ καὶ, μαγνητισμένος ἀπὸ ἄλλη γυνία πιά, νὰ ἔξακολουθήσῃ τὴν ἴδια μάταιη θυσία, τὴν ἴδια ζωὴ τοῦ σκλάβου στὴν ἔξυπηρέτηση τοῦ ἴδιου βαμμοῦ λατρευομένου ἀπὸ ἄλλον ἵερέα.

Νά, ποὺ βρίσκομε τὴν πραγματική λύπη.

“Ο λαός μὲ τὸ φεζέλεμα τοῦ ἀξιοπεριφόροντος, καὶ συχαμεροῦ βενιζελικοῦ καθεστῶτος, τοῦ ἀπεγχεστέρου καὶ πιὸ φαῦλου ποὺ μποροῦσε νὰ ἰδῃ σύγχρονη κοινωνία, δὲν ἔξεργε ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας, τοῦ κύκλου δηλαδὴ τῶν ἀντιλήφεων, κατὰ τις ὑποίες θὰ εἶναι πάντα ὑποχρεωμένος νὰ ζῆ τὴν ἴδια ζωὴ τοῦ θέματος καὶ σκλάβου.

Μᾶς παρέχεται—καὶ πατά μέγα μέρος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας— ἡ διατολογία : “Ο λαός ὑπὸ τὸν βενιζελισμὸν ἐμαρτύρησε. Ὁ τρόπος ποὺ ἐκδικήθηκε τὸν τύραννο καὶ τὴν τυραννία, αὐτὸς ὁ σιγαλός, ὑπόκιωφος, μουνγής τρόπος— τόσο βαθιά ἀνθρώπινος— ποὺ ἐχτύπησε τὸν βασινιστή του, φανερώνει τὴν τραγικότητα τοῦ μαρτυρίου τοῦ λαοῦ. Ὁ λαός ἐπόνεσε. Ἀλλὰ στὸ μαρτύριο του εἶδε τὸν πολιτικὸ καὶ ὅχι τὸν κοινωνικὸ ἐχθρό. Κι ἐχτύπησε, σύμφωνα μὲ τὴν ἀστικὴ του παράδοση τὸν πολιτικό. Ἐβγαλε τὸ ἄγιο του, μά δὲν ἔβγαλε τὴν δυστυχία του. Ἐμεινε μέσα στὸ δραμά του. Τὸ πρόβλημά του δὲν ἐλύθη μὲ τὴν ἐκδίκησή του. Σφιστὴ Καβαλερία Ρουστικάνα μὲ δὲν τὰ αἴματηρὰ χαρακτηριστικά τῆς. “Αν διωρᾶς ἡ Καβαλερία αὐτὴν ἦταν νοητή πρὸ τὸ τέρμα τοῦ πολέμου, χάνει ἔνα μέγα μέρος τῆς ἀξίας τῆς σήμερα. Ἐπαναφορὰ ἐνός πρώην καθεστῶτος ὅσο κι ἀν αὐτὸ συμβολαῖη τὴν περασμένη πνευματικὴ διάθεση τοῦ λαοῦ, δὲν ἀπέχει στὸ βάθος τῶν πραγμάτων— καὶ τοῦτο θὰ φανῇ ἔαστερο αὔριο— πολὺ, ἀν ὅχι διόλου, ἀπὸ τὸν ἀπομακρυσθέντα θρίαμβον ἐνός κοινοῦ ἀριθμούτα καθὼς ὁ Βενιζέλος. Τὴν παρεξήγραψή του θά πληρώσῃ ὁ ἴδιος ὁ λαός. Ἀλλὰ στὶς πληρωμὲς τῶν ἡμικῶν χρεῶν ζανούγει κανεὶς τὸ δρόμο τῆς συνειδήσεώς του. Καὶ δὲν θὰ πιστεύαμε στὴν ἀλήθεια, ἀν δὲν περιμέναμε—συντονισμένα μὲ τὸν ἀγῶνα μας—ἀκριβῶς τὴν ἡμέρα, ὅχι μακρινή, ποὺ ὁ λαός πληρώνοντας τὰ χρέη, ποὺ τοῦ ἀφῆνεν ἔξογοναμένα δὲ βενιζελισμός, θ' ἀναγνωρίση τὸ πραγματικό του πρόβλημα καὶ, παίρνοντας συνειδήση τοῦ ἑαυτοῦ του, θὰ δώσῃ τὴν ἀληθινὴ λύση σ' αὐτὸ μὲ τὴν κοινωνικὴ καὶ ἡθικὴ ἐπανάστασή του.

"Αλλό ψέμμα—τὸ ἕδιο—εἶναι ἡ πολιτικὴ καὶ δὲν τῶν διαδόχων τοῦ Βενιζέλου τῶν ἀσημάντων αὐτῶν Πτολεμαίων τοῦ ἀγενοῦς Ἀλεξάνδρου. Οἱ διάδοχοι εἶναι τόσον Βενιζέλοι, δσον ὁ ἕδιος. Τὸ ἀντίτυπο δὲν ξεχωρίζει ἀπό τὸ πρωτότυπο.

³ Αντιβενιζέλικοι δὲν ὑπάρχουν στήν Ἑλλάδα ἄλλοι ἀπό τοὺς σοσιαλιστάς ἢ τοὺς λιγοστούς, ἀν ὑπάρχουν, ἐλευθέρους πνευματικὰ μοναχικοὺς ἀνθρώπους. Δὲν εἴχαμε ἀνάγκη ἀπό τὶς ἐπίσημες δηλώσεις τῆς διαδόχου κυβερνήσεως γιὰ ν' ἀναγνωρίσωμε τὴν βενιζέλική της ἰδεολογία, δηλαδὴ τὴν καπιταλιστική, ὀλιγαρχική ἰδεολογία καὶ πεισθοῦμε πῶς ἔχομε νὰ κάνωμε μὲ τὸ ἕδιο καθεστώς.

Ἄπο τὴν βενιζέλική ψευτιὰ μιὰ μόνον ἀκρη ἐχτυπήθη—ἡ τυραννική. Τὸ ἄλλο σῶμα, τὸ κύριο, ἀπομένει ἄθικτο, αὐτὸ γίνεται ἐπισημότερα τῷρα δόλοκληρο σύστημα—κατάρᾳ στὴ φάγῃ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας. ⁴ Ο Βενιζέλος χαίρεται γιὰ τὴν ἀντοτιμωρία τῶν διαδόχων του καὶ τοῦ λαοῦ καὶ γύρῳ του ἀκούστηκε ἡ ἕδια ὑποχριτικὴ ἀπορία τῶν πρώτων ἐπαναστατικῶν (;) γερόνων τοῦ βενιζέλισμοῦ : «Γιατί φοβεῖσθε λοιπὸν τὴν ἀλήθεια;» Μὰ γιὰ τὸν ἕδιο λόγο ποὺ τῇ φοβίθυντες σὺν ὁ ἕδιος! Κι δπως σὺν ὁ ἕδιος τὴν ἐγέλιασες καὶ τὴν ἐκυνήγησες, ἔτοι καὶ αὐτοὶ θὰ κάμουν, οἱ διάδοχοί σου.

Οἱ ρωμιοὶ τιμωροῦνται, μὲ τὴν ἐπίσημη πιὰ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ὑποτέλειά τους, γιατὶ δεν ἔγιναν ἀκόμη ἀνθρώποι. Πρὸς τὸ παρὸν εἶναι βενιζέλικοι, κι εἶναι πιὸ πολὺ τέτοιοι ἵστως ὅταν εἶναι ἀντιβενιζέλικοι. Η Εὐρώπη ἔδωκε στοὺς ρωμιοὺς ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσαν : ὑπὸ τὸν ὄφον ἡ γώρα ν' ἀποσκλιβωθῆ—φιλικά, χαϊδευτικά, ὅμως ἀποφασιστικά. Ο ρωμιὸς ἔχειτησε παιγνίδι. Καὶ παιγνίδι ἐπῆρε. Μὰ μὲ τέτοιες ὑποχρεώσεις, ποὺ δὲν θὰ τοῦ μείνῃ πιὰ καιρὸς νὰ γάρῃ τὸ παιγνίδι του. Ο Οἰδίποδας ἦταν σύμβολον τῶν Θηβῶν καὶ μέσα του μαρτυροῦσαν ὅλοι οἱ Θηβαῖοι.

Οἱ πιγρές, ἔξεντελιστικές, ἀτιμωτικὲς ἡμέρες ποὺ ἐφεύρηκαν καὶ καθέτησαν στὸ 1917 οἱ Φιλελεύθεροι τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνατέλλουν σιγὰ-σιγὰ γιὰ ὅλακερη τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ τὶς δοξιμάσουν ἀκόμη μιὰ φορά οἱ ρωμιοὶ σινολικά, ὥς τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ αἰσθανθοῦν καὶ θὰ δεῖξουν ὅτι εἶναι ἄξιοι τῆς κοινωνικῆς των ἀνεξαρτησίας.

Ἡ πάσις μαζ σ' αὐτὸ εἶναι τόσο βαθύτερη ὅσο περισσότερο ἔξετάζομε τὸ ἔργο τοῦ Βενιζέλου. Ο Βενιζέλος, οὗτος ἢ ἄλλως, ἔχαμε μὲ τὸ ἀγνητικό του πνεῦμα, τοῦτο τὸ καλό : ὅτι ἔξ αἰτίας του ὁ ρωμιὸς ἐπόνεσε. Τοσοὶ γιὰ πρώτη φορά, μᾶλιστα στὴ γόνηψη, κρίσιμη ἐποχὴ ποὺ περνοῦμε, ὁ ρωμιὸς αἰσθιμάνθηκε τὶ εἶναι πόνος. Ατιμωρητεῖ δὲν αἰλακώνει ὁ πόνος κι ὁ ἔξεντελισμὸς τὸ Εἶναι μαζ. Κι διαν, ἔκεινος ποὺ πονεῖ, ἔχει ζωὴ μέσα του—κι ὁ ρωμιὸς ἔδειξε πῶς ἔχει—δὲν μπορεῖ παρὰ ν' ἀποδόσῃ μὲ τὸν πόνο του καρποὺς ἀνθερης σορίας. Ο πόνος εἶναι δημιουργικός σὲ μιὰ δρισμένη προπαρασκευαστική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου.

Απὸ τὴν ἀπογῆ αὐτὴ πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμε στὸν Ἑλληνα Μεφιστοφελῆ τὴν μοιραία ἀποστολή του. Χωρὶς Μεφιστὸ δὲν θὰ εἴχαμε τὴν τραγωδία τῆς Γκρέτχεν, ποὺ σίμερα, μὲ τὴν ἀνατροπὴ τῆς κοινωνικῆς ἡβής, εἶναι γραφτὸ νὰ σιωθῇ κάτω στὴ Γῆ κι ὅχι στὰ παραδεῖσα ὑψη. Ἐδῶ κάτω εἶναι ὁ παράδεισος καὶ μόνο στὰ σύνορα τοῦ καιροῦ μαζ ὁ Φάουστ θ' ἀναγκασθῇ νὰ ξητήσῃ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν πραγματοποίηση τοῦ ἴδαινοῦ του κι ὅχι στὰ μάγια τῆς ἀνθλῆς ὄμορφας τῆς Ἐλένης.

Εἶναι στήν ψυχολογίαν τῶν λαῶν, τῆς μάζας, νὰ βρίσκῃ μέσα της

τὴν ἀγνότητα, ἐκεῖ ποὺ τὴν ἔπινγε ἡ διαφθορά, ὅπως εἶναι μοῖρα τῆς γῆς νὰ παρουσιάζῃ τὸ φαινόμενο παντοτινοῦ κοιμητήριου, ἀλλὰ κι αἰσιού περιβολιοῦ.

Ἄπο τὸν Βενιζέλο διέφυγε τὸ νόημα τοῦ πόνου. Γιὰ τὴν ἰδιοσυστασία του τίποτε φυσικότερο. Ὁ Βενιζέλος ἥθελε νὰ φθάσῃ. Τί πρὸς αὐτὸν ἡ ἀξία τοῦ πόνου; Γιὰ τὸν Κρέοντα αὐτὸν, ὃ λαὸς ἔπαιξε τὸ ρόλο τοῦ τυφλοῦ Οἰδίποδος. Δὲν τὸν ἥθελε καὶ δὲν ἐπεκαλεῖτο τοὺς συγγενικοὺς δεσμούς παρὰ γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὰ δεινὰ ποὺ ἀτειλοῦσαν τις Θῆβες τοῦ—καὶ οἱ Θῆβες τοῦ σημερινοῦ Κρέοντος, ἀσύγκριτα πλέον ἐπικινδύνουν, εἶναι ἡ ἥταν ἡ φιλοδοξία του καὶ τὰ συμφέροντά του.

«Ἀλλὰ μὴ τάχα ὁ Βενιζέλος, ὁ καημένος, ἥξευρε πόσο τυρρανικὸ εἶχαν καταντήση οἱ φύλοι του τὸ καθεστώς του;»

Μὲ τέτοιες ἐπιπολαιότητες ἔτησαν νὰ τὸν σκεπάσουν. Ὡς νὰ μὴ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ νοῦ αὐθύδομητος ὁ καυματὸς λόγος, ἡ ἀνυστερόβουλος ἀπόκρισις. Δὲν ἥξευρε; Τὸ ἔτητημα εἶναι ὅτι τὸ καθεστώς τοῦ Βενιζέλου εἶχε ἰδεολογία ποὺ ἡ σκοπιμότης τῆς μόνο μὲ τέτοια μέσα μποροῦσε νὰ σταθῇ. Ὁ Βενιζέλος ἥξευρε πώς μόνον τυραννικὰ μποροῦσε νὰ γάνη τὸ λαὸ δργανό του. Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἥξευρε εἶναι πὼς ὁ λαὸς αὐτὸς μποροῦσε νὰ τὸν χτυπήσῃ μιὰ μέρα. Αὐτὸ δὲν ἥξευρε καὶ γ' αὐτὸ συνετρίψῃ. Ὁ Βενιζέλος ἔκρινε τὸ λαὸ χωρὶς νὰ τὸν ἀκούῃ, χωρὶς νὰ μαντεύῃ τὸ πάθος του, παραγγωρίζοντας τὴν σοφῇ γνώμῃ πὼς, δταν κανεὶς εἶναι κοινός, εἶναι σωστό νὰ εἶναι κι ἄλλα· λος, γιατὶ δὲν μποροῦν νάζουν δικαίωμα νὰ κρίνουν ὅτι δὲν ἀκούν.

Ο Βενιζέλισμός ἀπὸ τὸ γέμιμα βγῆκε κι ἔχειλη μέσα στὰ ἴδια του φέρματα. Τὸ μικροαστικὸ γέμιμα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909 τὸν ἔγεννησε καὶ τὸν ἔθαψε τὸ μεγαλοαστικὸ γέμιμα τοῦ τριπλασιασμοῦ τῆς χώρας τοῦ 1920. Ὁ Βενιζέλος ἔβλαψε γιὰ τὴν «ἀχαριστία» τῆς Μακεδονίας! Καθαρή ὑποζρισία. Ἀν ἡ Μακεδονία ἔβγαλε τὸν τοῦρχο χωροφύλακα, μὰ εἶδε τὸν κορητικὸ ἀστυνόμῳ, ποὺ γ' αὐτὴν ἥταν φυσικά τὸ ἴδιο. Καὶ οἱ δύο κρατοῦσαν τὸ βιούδουλα ἔνος πολιτικοῦ τυφάννου.

Ο Βενιζέλος ὅταν εἶδε τὴν πολιτική του ἔπαιρξη συντρίψιμη, ἀντὶ νὰ πῇ, καθὼς εἶπε, «Ἔπατήθην εἰς τὰς προβλέψεις μου» θὰ ἥταν εἰλιξουνῆς ἢν ἔδιήλωτε: «Σᾶς ἔγέλασα. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀπατεόν. Τόρα τιμωροῦμαι γιὰ τὴν ἀπάτην μου. Ἐγὼ εἶμαι ποὺ ἔξήτησα νὰ ἐπιβάλω τὴν ἀστικοειδατοριατικὴ ἰδεολογία τοῦ φαινομενικοῦ μεγαλείου, τοῦ ἔξωτερικοῦ ἐπιχειρισματος τῶν ἀναπτύξεων, μὲ τὴν φύτρα μάλιστα τῆς ὀργανωμένης εἰς ἄλλους ἀνεξαρτησίας, μὲ τὸ χρέος τῆς ζένης προστασίας. Ἀντὶ νὰ δουλέψω γιὰ τὴν συνεργασία τῶν λαῶν, ἔκαμα τὰ πάντα γιὰ τὴν ὑποταγὴ τους.»

Ηδὲς ὁ Ἑλληνικὸς λαός, πρὸς τὸν δόπον καθημερινῶς ἔμετον νὰ πείσουν ὅτι εἶναι προστατεύμενος ἄλλων καὶ ὅτι πρὸς ἄλλους ὀφεῖλει καὶ θὰ ὀφεῖλη διαφορᾶς τὴν ἀνεξαρτησίαν του, μποροῦσε νὰ πιστέψῃ ὅτι μολαταῦτα πήγαινε νὰ λυτρώσῃ ἄλλους σκλάβους:

Οργανωμένη ὑποζρισία ὄντομασαν τὴν κρυφὴ πλῆγη τοῦ λαοῦ, τὰ δργανα τοῦ Βενιζέλου. Κι ὅμως τίποτε φυσικότερο, στὴ βιολογικὴ πιὰ σημασία τῆς λέξεως, ἀπὸ τὸ κρυμμένο πάθος μπροστά στὴν ὁργανωμένη βίᾳ, στὴν ὁργανωμένη πολιτικὴ μπλόφα τοῦ Βενιζέλισμοῦ—τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη μπλόφα ποὺ μποροῦσε νὰ ὑποστῆ λαὸς μιρόδες καθὼς ὁ Ἑλληνικός. Στὸ Βενιζέλισμὸ χρωστοῦμε ὅτι κάθε ἀστικὴ ἐφημερίδα στὴν Ελλάδα, καθημερινὴ καὶ πρόχειρη τρόφη τοῦ πλίθμους, εἶχε καταντήσει ἐργοστάσιο ὑλικοῦ

πολέμου και κάθε κακομοίρης ποὺ ξέρει νὰ γιομίζῃ ἔνα χαρτί παλιόλογα, νὰ παραδίδῃ ἀνθρώπους γιὰ τρεῖς πεντάρεσ.

«Τύραννος ἐγὼ ; Ἐγὼ ποὺ ἀναγνωρίζων τὴν θέληση τοῦ λαοῦ, φεύγω, ἐγὼ τύραννος ;»

Ήταν τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Βενιζέλου στοὺς γάλλους ἀνταποκριτάς πρὶν ἀποσυρθῆ στὴν Εὐρώπη (ἥ ὅποια δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσον ἔρημος γωνία). Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή, ἀν ἐπρόσεχε καλὰ στὸ νόημα τῆς συντριβῆς του, ὃ ἄπονγε : «Υπῆρξες τύραννος ὡς ἐκεὶ ποὺ ἡμπόρεσες. «Ο, τι ἔλειψεν ἀπὸ τὴν τυραννίαν σου ἡτάν τοῦτο : ὅτι οἱ φωμοὶ δὲν ἀνεγνώρισαν αὐτὴ τὴν τυραννία καὶ δὲν ἀτεφάσισαν νὰ ὑποτάξουν σ' αὐτὴ καὶ τὴ θέληση τους. Τότε θὰ ἥσουν ἀφιαστος.

Μὰ καὶ χωρὶς τὸν Βενιζέλον τὸ ἔλληνικὸ κοινωνικὸ πρόβλημα, τῆς ἑλευθερίας ποὺ θὰ προέλθῃ μόνον ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν τάξεων καὶ τὴν ἐπικράτησην ἐκείνων, ποὺ ἔχουν τὰ πραγματικὰ πνευματικὰ καὶ ὑλικὰ δικαιώματα στὴ ζωὴ καὶ στὴν ἡθικούονομικὴ διάπλαση τῆς κοινωνίας, αὐτὸ τὸ πρόβλημα μένει στὰ κέρια μιᾶς φωτισμένης ἐργατικῆς μειονητικῆς.

Αὐτὸ τὸ πρόβλημα μὲ δῆσην μαύρην ἀπανθρωπίαν τὸ ἔβλεπεν ὁ Βενιζέλος, μὲ ἄλλου χρώματος ἀπανθρωπία τὸ βλέπουν κοινοὶ οἱ ἀντικαταστάτες του. Γιαὶ ὅλους δὲν ὑπάρχει παρὰ ζήτημα ὑπαγωγῆς τοῦ συνόλου τῆς χώρας εἰς τοὺς ἴδιους ἐκμεταλλευτικοὺς νόμους ἀπὸ τὸν ὅποιον ἀπέρρευσεν ὡς τώρα ἡ δυστυχία της. «Αν κατὰ τὰ τελευταῖα βενιζελικὰ χρόνια ἡ δυστυχία ὑπῆρχεν δηλαδὴ μόνον βαρύτερη, ἀλλ᾽ ἔξευτελιστική γιὰ τὸν ἔλληνα, τοῦτο γιατὶ σ' αὐτὰ τὰ χρόνια ἡ πολιτικὴ τῶν ἀστῶν ἔδωκεν δῆλο τὸ μέτρο τῆς ἐντάσεως της καὶ τὸν ἐγιώσμον της. «Ο βενιζελισμὸς ἦταν μιὰ σύμπτωσις, φαῦλη πάντοτε μὰ τὶ σημιαίνει ; στὴν θέση του, χωρὶς φαυλότητα ἔστω, ἀλλὰ μὲ τὴν ἴδια ἰδεολογίαν θὰ ἥταν σ' ἄλλη φόρμα ἔνας ἄλλος.

«Απὸ τὸ φωμό λείπει ἀκόμη ἡ clarté, ἡ ξάστερη, διαυγῆς γνωριμία τῆς ζωῆς μέσα του καὶ γύρῳ του. «Έχασε πολλὰ χρόνια χωρὶς νὰ γνωριστῇ φιλακά, ἀνθρώπινα μὲ τὶς γειτονικές του κοινωνίες. Μόνο μέσο ἐπικοινωνίας του μὲ τοὺς γειτόνους του ἥταν ἡ σφαῖδα, τὸ κανόνι, ἡ ξιφολόγγη. Μιὰ μέρα, ποὺ δὲν εἶναι μαρχονή, ψάλι ἵδη πώς αὐτὰ ἥταν τὰ χειρότερα μέσα καὶ πώς γιὰ τὸν ἀνθρώπους ὑπάρχουν ἄλλοι δρόμοι συνεννοήσεως παρὰ ἐκείνου ποὺ ἔχεινον ἀπὸ τὸν στρατῶνες. «Ο λαὸς τῆς Ἑλλάδος ζωγραφικά, μὲ τὴν ἔλλειψη τῆς clarté, δίνει τὴν ἐντύπωσην της φωτογραφίας κακοπεσμένης γυναικείας ποὺ ἐμπιστεύεται τὴν σωτηρία τῆς σὲ . . . ἀκαταλλήλους.

Είναι ἵσως ἔλλαττωμα γεωγραφικὸ ὅτι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔλειψε μιὰ Σιβηρία—ἵσως γιὰ κάθε χώρα, ἀν καὶ δὲν ἥταν τόσον ἡ Σιβηρία ποὺ ἔβγαλε τὶς ἰδέες δῶν οἱ φωστοὶ ποὺ ἔξοργίζοντο σ' αὐτήν. «Αλλ᾽ ἡ Σιβηρία χωρὶς ἀμφιβολία τὶς ἔπλαιθε καὶ τὶς ἀτούλωνε.

Οἱ φωμοὶ ἔδειξαν πώς γνωρίζουν νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ γίνονται μάρτυρες ἀπέναντι τῆς βενιζελικῆς βίας. «Ἄς σκεφθοῦν πώς πολὺ πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν τυραννία ἐνὸς κόμιματος, ὑπάρχουν τὸ ἀνθρώπινα, τὰ σύγχρονα κοινωνικὰ ἴδαινα, συμφέροντα ἀν τὸν θέλοντα, ποὺ ἀπαιτοῦν ἀδιάκοπον ἀγῶνα καὶ θυσίας, θυσίες καὶ ἀγῶνα ποὺ τὸ ἀξέσουν γιατὶ εἰν' αὐτὰ ποὺ πρόσκειται αἴριο νὲ ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μιᾶς.